

b) Máskor viszont, ha az új anyag feldolgozása időigényes, és az alkalmazási területek széles körűek, akkor külön órában foglalkozunk az ismeretek alkalmazásával.

c) Sokszor a feladatmegoldás, a „gondolkodtató” kérdések megválaszolása, grafikonok készítése, otthoni megfigyelések, otthoni kísérletek jelentik az alkalmazást.

A feldolgozás történhet: egyénileg vagy kollektív módon az egész osztály vagy csoport együttes munkájával, az iskolában vagy iskolán kívül, a fizikában vagy más tárgy, pl. a technika keretében.

Az alkalmazásban általában a dedukciót használjuk.

Deduktív következtetési eljárást végeztetünk a tanulókkal, ha a megismert fizikai fogalom, törvény, szabály gyakorlati alkalmazásának felismerését vagy a fizikai feladatok megoldását kívánjuk. Ezekben az esetekben az általános ismeretből az egyes, konkrét esetekhez kell eljutni. Pl. az elektromos áram hőhatásának ismeretében eljutunk az olvadó biztosító, az izzólámpa, az elektromos melegítőpárna szerkezetének és működési elvének ismeretéhez.

Befejezésül ismételten megerősítjük az ismeretszerzés útjával kapcsolatban a bevezetőben már mondottakat. Az ismeretszerzés útjára adott modellt, az oktatási folyamat bemutatott mozzanatait nem sablonosan, hanem dialektikus egységben kell kezelnünk. A megismerés sokszínű folyamatát, sokféle variációját elsősorban a megismerendő anyag logikája határozza meg. Közöttük „fázisváltás, fáziseltolódás”, összevonás, egybeolvadás lehetséges. Ezért a vázolt, elsősorban ismeretelméleti és pszichológiai folyamatsor mellett van olyan koncepció is, mely a megismerés folyamatát két fázisra, az ismeretszerzés és az alkalmazás komplex fázisára bontja úgy, hogy ezek dialektikus egységét és ciklikus változását hangsúlyozza (Nagy Sándor).

Ez utóbbi koncepcióváltás a megismerési, az oktatási folyamat lényegét nem érinti. Mégis az összevonás kedvezőnek mondható, mert megszabadítja a tanítást az esetleges merev sablonoktól, szabadabb utat enged a tananyag logikájának, a tanár és a tanulók személyiségének, az óra rugalmasabb, változatosabb, színesebb vezetésének.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Dr. Veidner János: A fizika tanítása-tanulása. Universitas, Egyetemek, Tanárképző és Tanítóképző Főiskolák számára. Szeged, 2001. Veidner Bt. Engi Nyomda. 406 p. 117-126. p.

A kötet a szerzőtől megrendelhető: 6722 Szeged, Boldogasszony sgt. 17. Ár: 1700 Ft.

FEJES ISTVÁN

történelem szaktanár

Mikes Kelemen Gimnázium és Szakközépiskola

Battonya

Újszerű történelemtanítási módszer egy kisvárosi középiskolában

Napjaink egyik vitatott területe a közoktatás. Ebben a kérdésben mindenki szakértőnek érzi magát. A rendszerváltozás a közoktatást bizonyos mértékig „szabad prédává” tette, hiszen a korábbi állami és egyházi iskolák mellett különféle magán, alapítványi stb. intézmények is

nyíltak – ami nem lenne baj –, de csökkenő tanulólétszám mellett. Mindenki törekszik a „tanulói kvóták” megszerzésére.

Egy kisvárosi középiskola történelem szakos tanáraként – több mint három és fél évtizedes oktató-nevelő munkával a hátam mögött – naponta élem át korunk különböző kihívásait. Módosabb szülők – környezetünk halmozottan hátrányos! – gyermekeiket úgynevezett nagyvárosi iskolákba irányítják, mondván, ott biztos a bejutásuk – érettségi után – a felsőfokú intézményekbe.

Középiskolámnak folytonosan igazolni kell, hogy a vidéki közoktatás semmivel sem rosszabb, mint egy nagyvárosi középiskola. Ez a kihívás számunkra bizonyos fokig még pozitív hatású is, mert naponta kell bizonyítani, – és ez ösztönző erő.

Nekünk a „merítési lehetőségeink” korlátozottak. Egy önkormányzati fenntartású középiskolának – szűkös anyagi körülmények között – nemcsak az oktató-nevelő munka napi feladataival kell megküzdenie, hanem az intézményműködtetés gondjaival is. Esetünkben elmondhatjuk, hogy a város mögöttünk áll, lehetőségeihez képest megadja a szükséges támogatást. A középiskola mellett – közvetlenül! – egy jól felszerelt, gazdag könyvtári állománnyal és multimédiákkal felszerelt könyvtár működik, amit tanulóink rendszeresen használnak.

A tanáraink és tanulóink számára előnyös, hogy a helybeli és a vidékről naponta bejáró tanulókat jól ismerjük, és a szülőkkel való kapcsolattartás is így folytonos. E vidéken a szülők iskolázottsága – néhány kivételtől eltekintve – átlagos, vagy az alatti, amihez még munkanélküliség is párosul. Éppen emiatt az iskola pedagógiai programjában fontos szerepet kapott a tehetséggondozás.

Történelem szakos tanárként szívügyemnek tekintem a tehetséges tanulókkal való külön foglalkozást. Óráimat igyekszem életszerűvé tenni, szakítva a konzervatív porosz iskola hagyományaival. Komplexitásra törekedve tantárgyam tanításakor – visszacsatolva irodalmi, művészeti és társadalompolitikai ismeretekre – igyekszem gondolkodásra készíteni tanítványaimat.

A kor közoktatásának egyik legnagyobb gondja, hogy hiányzik az olvasottság, amely nemcsak oktatási kérdés, hanem anyagi is, hiszen igen drágák a könyvek.

Büszkék vagyunk tanulóinkra, hiszen két éve iskolánk csapata megyei versenyen 36 csapat közül erkölcsi győztes lett, ugyanis előbb elsőnek hozták ki őket, de látták, hogy kisvárosi iskola, ezért megváltoztatták az eredményt. Ennek ellenére büszke voltam csapatomra, mert az olvasottság mellett történelmi ismereteikkel és általános műveltségi tudásukkal nagyobb városi iskolákat előztek meg (Békéscsaba, Gyula, Szarvas stb.).

Tanulóim közül többen országos pályázatokon vettek részt és értek el dicséretre méltó eredményeket. Legtöbbjük nyitott, csak meg kell találni a hozzájuk vezető utat és hangot.

A 2001/2002-es tanévben két tanítványom a TIT Országos (és határon túli) Levelező Feladatmegoldó Versenyében 3. illetve 4. helyezést ért el. E tanévben az I. elektronikus Középiskolai Tanulmányi versenyben egyik 11. évfolyamos tanuló 12. helyen, levelező formában egy másik tanuló 7. helyezést ért el. A korábbi tanévekben is többen egyéni és csoportszerepléseikkel szép eredményeket értek el.

Az elért eredményeket az osztályokkal való együttműködés folyamán sikerült megvalósítani. A tanóra sikerét nagyban befolyásolja a tanár-diák viszony, amely meghatározza az óra hangulatát is. A módszereket változatosan alkalmazva lehet csak eredményeket elérni. A tanulói ellenőrzés lehetőségeit is sokoldalúan kell megvalósítani: az egyéni feleltetés hagyományos formája tulajdonképpen „leckefelmondás”, amely már idejétmúlt módszer. A folyamatos ellenőrzés megbízható formája a figyelem ébrentartása, egyes tanulók vagy csoportok bekapcsolása az óra munkájába visszacsatolással, komplexitásra törekvéssel. Jó mérési eszköz a teszt-lap, amely lehet egyénre szabott is.

A tananyagok vonatkozásában a tantárgyak közötti összefüggések felismertetésére töreksem (irodalom, művészettörténet, gazdasági földrajz stb.).

A tanulók közül többen vállalnak kiselőadást a tananyaghoz kapcsolódva. Ezt a módszert a most végzős osztályomnál alkalmaztam. Ez a feladat a továbbtanulni szándékozók esetében jó előkészítő a szakirodalom, a könyvtárhasználat megismerésére is, egyidejűleg pedig növeli a kreativitást is.

Miközben gyakorló-tanárként tevékenykedem, hosszú ideje érettségi elnöki feladatokat is ellátok. Úgynevezett „nagy iskolákban” is láttam, hogy a jelöltek nem használták a történelmi atlaszt. Ennek használata alapkövetelmény. Tanulóinkat, akik különböző helyekről, különböző szintű ismeretekkel rendelkezve érkeztek középiskolánkba – igyekszem a topográfiai-kronológiai ismeretek alkalmazására nevelni.

Évek óta középiskolánkban – a munkaközösségvezető tanácsára – használjuk és alkalmazzuk G. Szabó István: Történelem-összefoglaló és összehasonlító táblázatok középiskolások számára c. művét, amely a történelem gyors és könnyű tanulásához ad nagy segítséget mind a négy évfolyam számára. A gyengébb tanulóknak is jó segédanyag. Jól használható az órára való felkészüléshez, témazárókra, sőt érettségi vizsgára való felkészüléshez is.

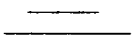
Fontos eleme a tanórának a vázlatkészítés. Nem szeretem alkalmazni az egyéni jegyzetelést, mert ez csak „elit osztályban” hozhat eredményt. Leginkább táblai vázlatot készítek.

A tanulók számára fontos a fogalmak világos ismerete. Ennek elsajátítását fogalomgyűjteményekből, illetve leírásból ismerik meg tanulóim. Ez több vonatkozásban is hasznos, mivel a szóbeli érettségi tételek „B tétele”-ként bizonyos százalékban a legfontosabbakat beépítem.

A forráselemző órákat szeretik a tanulók, ezeket – különösen ha törvényekről van szó – lehet aktualizálni.

Külön feladat a *tehetséggondozás*. Kisvárosi iskola lévén a tanulókat – mivel kevesebb osztály van – jobban meg lehet ismerni. Érdeklődve a továbbtanulási szándékaikról korán fel lehet figyelni és ráirányítani a tehetséges tanulókat a történelem tárgy mélyebb megismerésére. Az irányítás, a szakirodalom felkutatása élmény a tanulók számára, siker esetében a tanár számára öröm. Ezekért a szereplésekért érdemjegyen, szaktanári, illetve igazgatói dicsérettel is jutalmazni kell a tanulókat!

Úgy érzem, az oktató-nevelő munka hatékonyságának mérése az elért eredményekben tükröződik. Egy kisvárosi középiskola felhívhatja magára a figyelmet, és bizonyíthatja létjogosultságát akkor is, ha nem „elit-képzést” folytat, hanem teszi mindennapos kötelezettségét, szem előtt tartva a latin mondást: „Non scholae, sed vitae discimus.”

DR. CZÉDLINÉ BÁRKÁNYI ÉVA
SZTE JGYTF Kar Tanítóképző Intézet
Szeged

Az elsőéves tanító szakos hallgatók matematikai gondolkodása és tudása

Bevezetés

Az SZTE Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kara az 1999/2000. tanévben indította újra Szegeden a tanítóképzést. A tanítók számára alapvető jelentőségű, hogy biztos matematikai tudással rendelkezzenek, hiszen későbbi munkájuk során alapvető feladataik közé tartozik